HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אם סוכת דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להכי קרי משיח בר נפלי: **עד שהרשעה פקודה.** עד שלא כלתה לרשעה שיהיה ממהרת לבא. פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שבוע.** שמיטה: **והמעדפי על עיר אחת.** שיהא מעט מעט ויהא רעב במקום זה ושובע במקום זה: **חילי רעב.** רעב מעט שלא יהא שובע בשום מקום: **משפלחה מלומדיה.** ממון שמין להם מה לאכול: **בשמים קולות.** יפלו קולות שבן דוד בא. ל"ג קולות מתקיעת שופר שנאמר ויתקע בשופר גדול (ישעיה כז): **מלחמות.** בין עובדי כוכבים לישראל: **דהוה הכי.** שנה אחת רעב שנה אחת שובע ומעפ"כ לא נא בן דוד: **בשמים קולות מי הוה.** כלום יפלו קולות שבן דוד בא: **ועוד כסדרן מי הוה.** כלומר הלו הלכות דקתני הכא כסדרן לא תתרמו בשבוע אחד אבל כי תתרמו לתי משיח: **אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך.** לא תתפרש הלי קרא למאי איכתיב הכא דהא לא קא דריש ביה מידי ונראה למורי שכן נכתב בספרים מהלה כמו שמצינו בפ' אחרון דסוטה (דף מט:) בעקבות המשיח חופלפ יסגא וכתבו פירוש זה על בעקבות שהוא לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיחך: **בית הועד.** מקום שתלמידי חכמים מתוועדין שם ללמוד תורה: **ס"ג והגלגן.** מקום שמנו כך ישתומם: **ואנשי הגבול.** לאנשי גבול ארץ ישראל. ל"ג לאנשי גזית סנהדרין: **לפני לגב דלמיין ממש לגלג מ"ר.** ל"ג לפני הכלב שלא יתביישו זה מזה: **משפולג על הבריות.** כל העושה לאומרין עליו שוטה הוא. ליישו משפולג לשון שטות כמו מוליך יועציים שולג (ישעיה יט): **ליכא קושטא בעלמא.** אין לדעת בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר לי הוא מרבנן דאי הוו יהבי ליה כל חלני דעלמא לא משני בדבוריה.** לשקר ולישתעי לי הכי זימנא חדא מדא לקלעי להוא אתרא וקושטא שמיה: **טרפא אדשא נאו אורח ארעא.** שהיתה שולחת אותה: בדיבורייהו ולא הוה מיית אינש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתאי שיבבתה טרפא אדשא סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתו אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי תניא ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו **נערים** ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים שנאמר כי הנער בן מאה שנה יחטא והחוטא בן מאה שנה יקלל (ישעיה סה): **ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב בכיכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משכח רבנן דמעפסקי ביה אמר להו במטותא בעינא לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו**

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דור שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממהרת לבא ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה [1]והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר שניה חיצי רעב משתלחים שלישית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת ללומדיה [ו]בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעיות דהוה כן ולא אתא אמר אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה [א] [2][3](אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך) תניא ר' יהודה אומר דור שבן דוד בא בו [3]בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן יאשם [ב] ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי חטא ימאסו [ג] ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר [4]ותהי האמת נעדרת [ד] [7](וסר מרע משתולל) מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי [5]ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי להההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני בדיבורייהו ולא הוה מיית אינש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתאי שיבבתה טרפא אדשא [6]סבר לאו אורח ארעא [7]אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתו אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי תניא ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו [8]נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים שנאמר כי הנער בן מאה שנה יחטא והחוטא בן מאה שנה יקלל: **ולגו הפך לבן טהור הוא.** כשפשט הנגע בכל העור. כך כשנהפכה כל המלכות למינות מצא גמולה: **כי ידין ה' עמו.** להביא להם גמולה: **כי ירחם כי אזלת יד.** שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלימין במלימותן: **ואפס עצור.** שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלימין במלימותן: **שיתמעטו התלמידים.** שמחזיקין ידי ישראל להחזירן למוטב: **שתכלה פרוטה.** והיינו אזלת יד שיהו בידים ריקניות: **בכיכול.** כלומר יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך ליישראל.** שיהיו שפלים למאד ולומר אין עוזר וסומך שיהיו מתייאשין מן הגאולה: **דמעפסקי ביה.** לילד מתי יבא: **ועקרב.** נוסך המשם פתאום: **וחד חרוב.** שלשה שנה יהיה חרוב חוץ מששת שלפיס שלו להיינו שלף שביעי: **תרי.** שלפיס הוא חרב שלף שביעי ושלף שמיני: יומו של הקב"ה שלף שנה שנאמר כי שלף שניס בעיניך כיום אתמול כי יעבור: **משמט.** ועשה חרב: **שכולו שבת.** שהעולם משמט: **דו עלמא.** העולם כך מתקייס: **ג' אלפים היה תהו.** תמה [8] שלא ניתנה עליין תורה והיה העולם כתוהו ומשם הרשעון על שהיה מבהיל בן נ"ב שנה שיהא שלפיס שנה כלמוכחי קראי דכתיבי שלפיס שנה עסק מבהיל בתורה שנאמר (בראשית יג) ואת הנפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן ומהיכן במסכת ע"ז (דף ט.) גמירי לההוא שעתא הוה מבהיל בר חמשין ותרתי שנין: **ושני אלפים תורה.** מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח [9] ושמנה שנה עד שנולד יצחק ושפים שנה משנולד יצחק עד שנולד יעקב הרי ק"ס וק"ל שהיו ליעקב כשבא למצרים הרי ל"ס ורד"ו שעמדו במצרים הרי תמ"ס ומשילמו ממצרים עד שנגנה בית לשנון ת"פ דכתיב (מלכים ו ו) ויהי בשמונים שנה ואחרע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תתקכ"ח ות"י שעמד בית רשנון כלמוכחי קראי על פי משנון שנות המלכים וע' דגלות בגל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"ג וקע"ג קודם השלמת ד' אלפים נחרב הבית ולסוף שנת קע"ג נשלמו שני אלפים תורה ומיידי דאמר שני אלפים תוהו קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנות המשיח.** שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיבא משיח ותכלה הגלות [9] ויבטל השיעבוד משיראל: **מגד**

[4]ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא [5]כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר [6]כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב בכיכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משכח רבנן דמעפסקי ביה אמר להו במטותא [9]בעינא לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא [7]שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר [8]מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר [10]כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור [9]תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו

א) מגילה יח:, **ב)** רש"ל מ"ז, **ג)** [סוטה מט:], **ד)** רש"ל מ"ו, **ה)** [ב"מ מט. ע"ש], **ו)** י"ג סנהדרי, **ז)** י"ג אמרי, **ח)** סוטה מט:, **ט)** [בכרכות לה: וביומא עב: גם בע"ז ליתא מלא בעינא וכן לעיל בסמוך במטותא מינך], **י)** [ר"ה לא.], **כ)** ע"ז ט:, **ל)** בס"ל ליתא מתחת, **מ)** [ל"ל ושמנה], **נ)** בס"ג: מלכות הרשעה,

הגהות הגר"א

[א] גם' אשר חרפו. נדפס בגליון רס"ל מוסף זה נמחק הסג"ה: **[ב]** שם ואנשי גבול. נמחק מיתת גבול. וע"ב תול: **[ג]** שם ופני הדור כפני הכלב. נמחק: **[ד]** שם וסר מרע משתולל. נדפס בגליון רס"ל מ"ז נמחק הסג"ה:

מוסף רש"י

בית הועד יהיה לזנות. בית הוועד של חכמים יהיה לבית זונות, שכלו החכמים ואין לומד תורה ויהיה מרב מאין לים ונעלי זימה מתגודדים שם, מפני שאוץ לעיר היו בית מדרשות שלהם (סוטה מט:). **ששת אלפים שנה הוי עלמא.** נגזר על העולם להתקיים, כמנין ימי השבוע, וביום השביעי שבת ובשבעת אלפים עוה"ז (ע"ז ט:). **שני אלפים תוהו.** שני אלפים רשעונים נגזר עליו להיות תוהו, בלא תורה, **ושני אלפים תורה.** בלא ימות המשיח (שם).